

„To víte umělci…“ (scénografi v Aténach v roku 2015)

„Tradícia neznamená uchovávanie pokladov, ale uchovanie ohňa.“ Ján XXIII.
„Povinnosťou umenia je pozvniesť nás nad zvieratá.“ Anonym

Rozvrh hodín na akademický rok 2025/2026:

- Dejiny umenia 1+2 (pravek, starovek, klasický starovek, raný stredovek) = štvrtok 09:45-11:15 (učebňa č. 120 na Zochovej)
- Dejiny umenia 3+4 (romanika, gotika, renesancia, barok) = štvrtok 11:30-13:00 (učebňa č. 124 na Zochovej)
- Dejiny umenia 5 (Umenie 19. storočia) + Dejiny umenia 6 (Umenie 20. storočia)= štvrtok 13:15-14:45 (učebňa č. 124 na Zochovej)

Cieľ predmetu:

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

- Je voviesť študenta do dejín výtvarného umenia, aby porozumel zobrazeniu (stavbe, obrazu, soche), umeleckému slohu, smeru či obdobiu, pochopil jeho miesto vo vývoji výtvarnému umenia a spoznal, prečo umelci pracovali určitým spôsobom alebo prečo sa usilovali o určité účinky.
- Ambíciou kurzu je voviesť poslucháča do problematiky dejín umenia, základov terminológie a základných výtvarných techník, rôznych parametrov výtvarnej reči, symboliky atď.
- Oboznámiť poslucháča s vybranými, no podstatnými fenoménmi, ktoré súvisia s vývojom európskeho výtvarného umenia od praveku po polovicu 20. storočia.
- Oboznámiť poslucháčov s problematikou symboliky antickej mytológie a ich paralel s námetmi v divadle, opere, hudbe atď.
- Získané poznatky pomôžu poslucháčovi, ktorý má záujem porozumieť výtvarnému umeniu, aby pochopil jeho miesto vo vývoji európskej kultúry.
- Hlavný dôraz kladiem na hľadanie odpovedí na otázky, akým spôsobom jednotliví autori pracovali, prečo si zvolili tento spôsob a čo chceli svojím umením povedať.
- Základná príprava poslucháča na vlastnú konfrontáciu s obrazom v najširšom zmysle slova, s porozumením jeho námetu, obsahu, forme, významu a výkladu.
- Ako sa hovorí: „Prehĺbime, čo bolo rozšírené a rozšírime, čo už bolo prehĺbené.“ A preto: „Dívajte sa a dávajte pozor.“

Stručná osnova predmetu:

- Úvod do dejín umenia: dejiny umenia ako humanitná disciplína, druhy výtvarného umenia (architektúra, maliarstvo, sochárstvo…), základná terminológia (kompozícia, perspektíva, maliarsky a sochársky rukopis, sakrálno a profánno v umení, výtvarné techniky, umelecké slohy), periodizácia európskeho výtvarného umenia a jej koncepcie.
- Dejiny výtvarného umenia z chronologického hľadiska (rozdelené na 5/6 semestrov) s dôrazom na tvaroslovie, význam a na podstatné európske a slovenské umelecké centrá a osobnosti.
- Literárne zdroje umenia (Exempla classica).
- Ikonografia umenia.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Forma vyučovania: prednáška, videoprezentácia, audioprezentácia, diskusia, tematický deň, verejná dišputa, exkurzia, verejné jedlo, káva, štrúdľa a pod.

Podmienky na absolvovanie predmetu:

- Absolvovanie prednášok semestra v rozsahu predpisu príslušného Študijného poriadku.
- Absolvovanie ikonografickej analýzy a rozpravy o zadanej téme (analýza obrázkov). Pokiaľ študent analýzy neabsolvuje v rámci semestra na hodinách, musí ich vykonať v rámci skúšky.
- Účasť aspoň na jednej zahraničnej alebo domácej exkurzii alebo vlastivednej vychádzke počas akademického roka (pokiaľ sú organizované).

Priebežné hodnotenie:

- Absolvovanie písomného testu s problematikou antickej mytológie. Pokiaľ študent test neabsolvuje v riadnom termín, bude ho písať v rámci skúšky.
- Absolvovanie ikonografickej analýzy a rozpravy o zadanej téme (analýza obrázkov). Pokiaľ študent analýzy neabsolvuje v rámci semestra na hodinách, musí ich vykonať v rámci skúšky.

Skúška:

- Riadny termín skúšky sa dohodne osobne na presný termín a hodinu najneskôr 14 dní pred koncom semestra. (ide o logistiku veľkého množstva študentov, nepodceňujte tento stav).
- Prosím rušte klopaním, na svoj termín študent vchádza do učebne samostatne. Pán učiteľ nie je slnko, nevychádza von, aby si študenta vyzval na vstúpenie.
- Priebeh a forma skúšky:
- 1. ústna odpoveď z dvoch vyžrebovaných tém v trvaní: „štátničiari“ 60´+ „obyčajní“ 30´.
- 2. prípadná rozprava o zadaných výtvarných dielach (analýza obrázkov).

Hodnotenie skúšky:

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

- zimný semester: A-F
- letný semester: A-F

Povinná literatúra (prosím študovať priebežne, ale dôsledne):

1. Historiografia svetového umenia (semester 1 až 6):

A. Európske umenie:

1. GOMBRICH, Erns Hans: Příbeh umění. Praha: Odeon, 1992, 560s. (povinná literatúra pre všetkých)
2. HEER, Friedrich: Evropské duchovní dějiny. Praha: Vyšehrad, 2018, 768s.
3. HEROUT, Jaroslav: Slabikář návštěvníků památek. Praha: Tvorba, 1994, 344s. (povinná literatúra pre štátniciarov)
4. HOLLINGSWORTHOVÁ, Mary: Umenie v dejinách sveta. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo + Mladé letá, 2006 (povinná literatúra pre neštátniciarov)
5. HUYGHE, René (ed.): Umění a lidstvo-Larousse 1.-4. Praha: Odeon, 1967-1974.
6. CHÂTELET, Albert – GROSLIER, Bernard Philippe: Svetové dejiny umenia. Larousse. Praha: Otovo nakladatelství, 2004.(povinná literatúra pre štátničiarov)
7. PIJOAN, José (výslovnosť: Žuzep Pižoan): Dejiny umenia 1.-12. Bratislava: Tatran/Ikar 1987-2002.
8. UMENIE SVETA 1.-11. Bratislava: Pallas 1972-1977 (povinná literatúra pre štátničiarov)
9. BELL, Julian: Zrcadlo světa: Nové dějiny umění. Praha: Argo, 2010.
10. ALPATOV, Michail Vladimirovič: Dejiny umenia 1-4. Bratislava: Tatran, 1981.
11. WÖLFFLIN, Heinrich: Základní pojmy dějin umění. Praha: Academia, 2020.
12. ŽEGIN, Lev Fjodorovič: Jazyk malířského díla. Praha: Odeon, 1980.

Literatúra k problematike umeleckých trendov 20. storočia:

1. FOSTER, Hal: Umění po roce 1900: Modernismus, antimodernismus, postmodernismus (druhé, rozšírené vydanie). Praha: HarperCollins

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Publishers, 2015.
2. GOMPERTZ, Will: Na co se to vlastně dívamé? 150 let moderního umení v cuku letu. Praha: Lidové noviny, 2014.
3. THOMASOVÁ, Karin: Dejiny výtvarných štýlov 20. storočia. Bratislava: Pallas, 1994.
4. PETRÁNSKY, Ľudo: Princípy moderného umenia. Bratislava: Smena, 1988.
5. DEMPSEYOVÁ, Amy: Umělecké styly, školy a hnutí: Encyklopedický průvodce moderním uměním. Praha: Slovart, 2002.
6. READ, Herbert: Stručné dejiny maliarstva: Od Cézanna po Picassa. Bratislava: Tatran, 1967.
7. MAILLARD, Robert a kol.: Od Rodina po Moora: Slovník západoeurópskeho sochárstva 20. storočia.. Bratislava: Tatran, 1973.
8. SEDLÁŘ, Jaroslav: Ismy: Umění 20. století. Praha: Meriadina World Press, bez vročenia.
9. RUSINOVÁ, Zora a kol.: Dejiny slovenského výtvarného umenia: 20. storočie (katalóg z výstavy). Bratislava: SNG, 2000.

B. Slovenské umenie:

1. GERÁT, Ivan (edit.): Umenie na Slovensku: Stručné dejiny obrazov. Bratislava: Slovart, 2007, 240s.
2. SLOVENSKO, zväzok KULTÚRA, časť I., kapitola: Výtvarné umenie, s. 590-938. Bratislava: Obzor, 1979.
3. BURAN, Dušan (edit.): Gotika – Dejiny slovenského výtvarného umenia. Bratislava: Slovart, 2003.
4. RUSINA, Ivan (edit.): Renaissance (katalóg z výstavy). Bratislava: SNG, 2009.
5. RUSINA, Ivan (edit.): Dejiny slovenského výtvarného umenia: Barok. Bratislava: SNG, 1998.
6. RUSINOVÁ, Zora (edit.): Dejiny slovenského výtvarného umenia: 20. storočie. Bratislava: SNG, 2000.
7. DULLA, Matúš – MORAVČÍKOVÁ, Henrieta: Architektúra Slovenska v 20. storočí. Bratislava: Slovart, 2002.
8. BAJCUROVÁ, Katarína: Slovenské sochárstvo 1945-2015: Socha a objekt. Bratislava: Slovart, 2017.

2. Ikonografia (semester 1 až 6):

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

1. BIEDERMANN, Hans: Lexikón symbolov. Bratislava: Obzor, 1992.
2. FARMER, David Hugh: Oxfordský lexikón svätcov. Bratislava: Kalligram, 1996.
3. HALL, James: Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Praha: Mladá fronta, 1991, 520s. (povinná literatúra pre všetkých).
4. LODWICK, Marcus: Obrazy rozprávajú. Bratislava: Mladé letá, 2003.
5. PANOFSKY, Erwin: Význam ve výtvarném umění. Praha: Odeon, 1981, 372s. (povinná literatúra pre štátničiarov).
6. RIPA, Cesare: Ikonologie. Praha: Argo, 2019.

3. Exempla classica (Literárne zdroje európskeho umenia) = individuálne budovanie vlastne vedomostnej databázy základných príbehov európskej obrazovej tradície

3.1. Prvý semester:

1. BIBLIA: Sväté písmo Starého a Nového zákona. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010.
2. Starozákonné a novozákonné apokryfy 1-4. Praha: Vyšehrad,
3. HÉSIODOS: Zrození bohů. In: HÉSIODOS: Zpěvy železného věku. Praha: Svoboda, 1990.
4. APOLLODORUS: The Library of Greek Mythology. Oxford: Oxford University Press, 2008.
5. HOMEROS: Ílias. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1986.
6. HOMÉROS: Odysseia. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1986.
7. OVIDIUS: Metamorfózy. Bratislava: Tatran, 1979.
8. VERGILIUS: Eneida. Bratislava: Tatran, 1969.

3.2. Druhý semester:

1. RATKOŠ, Peter: Veľkomoravské legendy a povesti. Bratislava: Tatran, 1977.
2. VAŠICA, Josef: Literární památky epochy velkomoravské 863-885. Praha: VYšehrad, 2014.
3. Píseň o Rolandovi. Praha: Triáda, 2021.
4. Píseň o Nibelunzích. Praha: Odeon, 1989.
5. Putování za Svatým Grálem. Praha: Triáda, 2006.
6. WOLFRAM VON ESCHENBACH: Parzival: Praha: Aula, 2000.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

7. JAKUB DE VORAGINE: Legenda aurea. Praha: Vyšehrad, 1998.
8. DANTE ALIGHIERI: Božská komédia (Peklo + Očistec + Raj). Bratislava: Slovenská vydavateľstvo krásnej literatúry, 1964n.

3.3. Tretí semester:

1. LUDOVICO ARIOSTO: Zuřivý Roland (Orlando furioso). Praha: Odeon, 1974.
2. TORQUATO TASSO: Osvobozený Jeruzalém (La Gerusalemme liberata). Praha: Odeon, 1980.
3. JOHN MILTON: Stratený raj. Levoča: Modrý Peter, 2020.

3.4. Štvrtý semester:

1. JOHANN WOLFGANG GOETHE: Faust 1+2. Bratislava: Tatran, 1966.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Jednoducho „baletky“...

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Jednoducho „baletky“ (aj dva vzácne príklady mužov) a scénografky (roky bez mužov). Stav na jar 2025.

Prvý semester (umenie praveku, predklasického a klasického staroveku)

0. Úvod do dejín umenia:

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

1. Základná terminológia: druhy výtvarného umenia, základná terminológia (kompozícia, perspektíva, rukopis, umelecký sloh, štýl, atribút, personifikácia, symbol, periodizácia európskeho výtvarného umenia, problematika datovania, geografické špecifiká, literárne zdroje európskeho umenia, príbeh, problém voľby, problematika „ilustrovania“ textu a verbalizácie „vizuálna“.
2. Ikonografia: Obrázky na semestrálnu analýzu: naratívnosť, nenaratívnosť, dej, konanie, atribút. Metóda Erwina Panowského:
    1. predikonografický popis: čo vidím
    2. ikonografická analýza: čo to znamená (práca so slovníkom)
    3. ikonologická.interpretácia: prečo je to tak

Literatúra:

1. PANOFSKY, Erwin: Význam ve výtvarném umění. Praha: Odeon, 1981, 372s.
2. HALL, James: Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Praha: Mladá fronta, 1991, 520s.
3. LODWICK, Marcus: Obrazy rozprávajú. Bratislava: Mladé letá, 2003.
4. BELTING, Hans: Antropologie obrazu: Návrh vědy o obrazu. Praha: Books&Pipes, 2021.
5. BELTING, Hans: Konec dějin umění. Praha: Mladá fronta, 2000.

1. Praveké paleolitické umenie: východiská, časové členenie paleolitického umenia, maliarstvo, umelecké okruhy, franko-kantaberský okruh a jeho znaky, jaskyňa Altamira, jaskyňa Lascaux, sochárstvo: venuše, východiská, význam, najznámejšie (Věstonická venuša, Willendorfská venuša, Moravianska venuša), pojmy menhir, dolmen, rondel, farby a ich pôvod.

Literatúra:

1. PORŠNEV, Boris Fjodorovič: O začiatkoch ľudských dejín. Bratislava: Pravda, 1979.
2. DART, Raymond Arthur: Dobrodružství s „chybějícím článkem“. Praha: Mladá fronta, 1963.
3. PIJOAN, José: Dejiny umenia 1
4. SVOBODA, Jiří. A.: Počátky umění. Počátky umění. Praha: Academia,

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

2011.
5. JELÍNEK, Jan: Veľký obrazový atlas pravekého človeka. Bratislava: Mladé letá, 1980.
6. LEWIS-WILLIAMS, David: Mysl v jeskyni . Vědomí a puvod uměné. Praha: Academia, 2007.
7. MALINA, Jaroslav – MALINOVÁ, Renata: Dvacet nejvýznamnějších archeologických objevů dvacáteho století. Praha: Svoboda, 1991.
8. NOVOTNÝ, Bohuslav a kol.: Encyklopédia archeológie. Bratislava: Obzor, 1986.
9. NOVOTNÝ, Bohuslav: Počiatky výtvarného prejavu na Slovensku. Bratislava: SVKL, 1958.
10. LÉVI-STRAUSS, Claude: Myšlení přírodních národů. Praha: Dauphin, 2000.

2. Monumentálne umenie orientálnych kultúr predklasického obdobia (Sumeri, Akkadčania, Asýrčania, Babylončania, Chetiti, Egypťania, Izraelčania): relácie a odlišnosti: monumentálne stavby (pyramídy, zikkuraty), zobrazovací kánon oficiálneho umenia, napodobňovanie, materiál, techniky, postupy, funkcie, farby, tvary, námety.

Literatúra:

1. KELLER, Werner: A Biblia má predsa pravdu. Bratislava: Tatran, 1969.
2. KLÍMA, Josef: Lidé Mezopotámie. Praha: Orbis, 1976.
3. KRAMER, Samuel Noah: Historie začína v Sumeru. Praha: Odeon, 1951.
4. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Za siedmimi divmi sveta. Bratislava: Mladé letá, 1985.
5. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Na počiatku bol Sumer. Bratislava: Mladé letá, 1984.
6. MOULIS, David Rafael: Náboženský kult starověkého Izraele pohledem archeologie. Praha: Vyšehrad, 2022.

3. Architektúra starovekého Egypta:

1. Stará ríša: časové členenie, Narmerova paleta, náboženské princípy, bohovia a ich podoba a význam, napodobňovanie a zobrazovací kánon oficiálneho umenia, vývoj pohrebnej architektúry (mastaba, stupňovité pyramídy, lomená pyramída, červená pyramída, pyramídy v Gíze, ich

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

vnútorná štruktúra, poloha, podoba),
2. Nová ríša:
    - vývoj pohrebnej architektúry (skalné hrobky, Údolie kráľov, Tutanchamónova hrobka a jej najvýznamnejšie poklady),
    - podoby chrámov (architektonické členenie, význam a podoba stĺpov, význam a práca so svetlom, najznámejšie chrámy a rozdiely v ich architektonickej koncepcii (Luxor, Karnak, chrám kráľovnej Hapšepsovety, Abu Simbel), Rossetská doska.

Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 1.
2. JOHNSON, Paul: Civilizace starého Egypta. Praha: Academie, 2002.
3. ASSMANN, Jan: Egypt. Praha: Oikoymenh, 2002.
4. ASSMANN, Jan: Panství a spása: Oikoymenh, 2012.
5. ASSMANN, Jan: Smrt jako fenomén kultúrní teorie: Obrazy smrti a zádušní kult ve starověkém Egypte. Praha: Vyšehrad, 2003.
6. SCHULZOVÁ, Regine – SEIDEL, Matthias (edit.): Egypt: Svět faraonu. Praha: Slovart, 2005.
7. SHAW, Ian (edit.): Dějiny starověkého Egypta. Praha: BB/art, 2010.
8. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Bohovia a králi starého Egypta. Bratislava: Mladé letá, 1986.
9. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Ich veličenstvá pyramídy. Bratislava: Mladé letá, 1977.
10. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Za siedmimi divmi sveta. Bratislava: Mladé letá, 1985.
11. VERNER, Miroslav a kol: Ilustrovaná encyklopedie starého Egypta. Praha: Karolinum, 1997.
12. WEEKS, Kent R. (edit.): Údolí králu. Praha: Rebo, 2002.

4. Sochárstvo a maliarstvo starovekého Egypta: východiská, pásová perspektíva, hieratická perspektíva, najznámejšie pamiatky (monumentálne sochárstvo, portréty, drobná plastika).

1. Stará ríša:
2. Nová ríša:
3. Amarnské obdobie: voľná socha a reliéf počas vlády Amenhotepa IV. (Achnatona): snaha o realistickejšie zobrozovanie panovníka, jeho rodiny

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

a statných, dôsledok na reálnu podobu výtvarnej produkcie (deformácie, zženštelosť a pdo.), námety a ich význam.
4. Maliarstvo starovekého Egypta: východiská, pásová perspektíva, hieratická perspektíva, najznámejšie pamiatky (nástenné maľby v hrobkách, monumentálne maliarstvo, historické a reprezentatívne zobrazenia, žánrovosť).

Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 1.
2. JOHNSON, Paul: Civilizace starého Egypta. Praha: Academie, 2002.
3. ASSMANN, Jan: Egypt. Praha: Oikoymenh, 2002.
4. VERNER, Miroslav a kol: Ilustrovaná encyklopedie starého Egypta. Praha: Karolinum, 1997.
5. SHAW, Ian (edit.): Dějiny starověkého Egypta. Praha: BB/art, 2010.
6. SCHULZOVÁ, Regine – SEIDEL, Matthias (edit.): Egupt : Svět faraonů. Praha: Slovart, 2005.
7. THIELE, Carmela: Sochařství. Brno: Computer Press, 2004.
8. WEEKS, Kent R. (edit.): Údolí králu. Praha: Rebo, 2002.
9. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Bohovia a králi starého Egypta. Bratislava: Mladé letá, 1986.
10. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Ich veličenstvá pyramídy. Bratislava: Mladé letá, 1977.
11. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Za siedmimi divmi sveta. Bratislava: Mladé letá, 1985.

5. Egejské umenie: vplyv geografických a náboženských špecifík a nových foriem vlády (mestské štáty a mestské kráľovstvá) na odklon od „reprezentatívneho“ jazyka orientálnych monarchistických kultúr. Konkrétne lokality a ich vyzuálne kontexty: Mykény (Levia brána a trojuholníkový tympanón ako idea, Agamemnónova maska, Atreova pokladnica a nepravá klenba), Kréta (kráľovský palác, nástenné maľby, ich námety a podoba), počiatky archeologických výskumov (Schliemann, Evans), Kyklady, Sardínia. Časové členenie gréckeho umenia (geometrický štýl, archaické umenie).
Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 2.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

2. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Grécky zázrak. Bratislava: Mladé letá, 1990.
3. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Objavenie Tróje. Bratislava: Mladé letá, 1962.
4. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Vzkriesenie Olympie. Bratislava: Mladé letá, 1986.
5. GRANT, Michael: Zrození Řecka. Praha: BBart, 2010.
6. BOUZEK, Jan: Umění a myšlení. Praha: Triton, 2009.
7. THIELE, Carmela: Sochařství. Brno: Computer Press, 2004.

6. Archaická a klasická architektúra starovekého Grécka:
– archaické umenie: podoba gréckeho chrámu, dórsky sloh, najdôležitejšie pojmy (tympanon, preklad, architráv atď.), najznámejšie príklady,
– klasické umenie: iónsky sloh. Aténska Akropola a chrám Parthenon, podoba a význam. Ikonografia.
Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 2
2. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Grécky zázrak. Bratislava: Mladé letá, 1990.
3. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Objavenie Tróje. Bratislava: Mladé letá, 1962.
4. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Vzkriesenie Olympie. Bratislava: Mladé letá, 1986.

7. Archaické a klasické maliarstvo starovekého Grécka: časové členenie gréckeho umenia (geometrický štýl, archaické umenie, klasické umenie), grécke vázové maliarstvo, podoba a význam.
Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 2.
2. FREL, Jiří: Řecké vázy. Praha: SNKLHU, 1956.

8. Archaické a klasické sochárstvo starovekého Grécka: východiská, znaky, ciele, najznámejší autori (Myrón, Feidias, Polykleitos, Praxiteles, Skopas, Lysippos) a ich diela.
Literatúra:

1. DUBY, Georges – DAVAL, Jean-Luc: Sculpture: From Antiquity to the Present Day. Los Angeles: Taschen America, 2013.
2. THIELE, Carmela: Sochařství. Brno: Computer Press, 2004.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

3. PIJOAN, José: Dejiny umenia 2.
4. JANATA, Michal: Drapérie. Praha: Pulchra, 2023.
5. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Grécky zázrak. Bratislava: Mladé letá, 1990.
6. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Objavenie Tróje. Bratislava: Mladé letá, 1962.
7. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Vzkriesenie Olympie. Bratislava: Mladé letá, 1986.

9. Helenistické umenie: východiská, geografické špecifiká, korintský sloh, charakteristické znaky a ciele sochárstva, najznámejšie školy a diela.
Literatúra:

1. ŚWIDERKOVÁ, Anna: Tvář helénistického světa. Praha: Panorama, 1983.
2. BURN, Lucilla: Hellenistic Art from Alexander the Great to Augustus. London: The British Museum, 2004.
3. OLIVA, Pavel: Svět helénismu. Praha: Arista, 2001.
4. PIJOAN, José: Dejiny umenia 2.
5. THIELE, Carmela: Sochařství. Brno: Computer Press, 2004.
6. DUBY, Georges – DAVAL, Jean-Luc: Sculpture: From Antiquity to the Present Day. Los Angeles: Taschen America, 2013.
7. GREEN, Peter: Alexander Veľký a helenistické obdobie. Bratislava: Slovart, 2008.
8. HABAJ, Michal – HŘÍBAL, František: Alexander Veľký. Bratislava: Perfekt, 2018.
9. CARTLEDGE, Paul: Alexander Veliký. Praha: Academia, 2007.
10. VAVŘÍNEK, Vladimír: Alexander Veliký. Praha: Svoboda, 1967.
11. GRANT, Michael: Kleopatra: Královna egyptská. Praha: BBart, 2011.
12. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Grécky zázrak. Bratislava: Mladé letá, 1990.
13. BIRNBAUM, Vojtěch: Barokní princip v dějinách architektury. In: BIRNBAUM, Vojtěch: Vývojové zákonitosti v umění. Praha: Odeon, 1987, s. 24-46.

10. Umenie Etruskov: kultúra a spoločenský kontext,
– archeologické lokality v Toskánsku a Laziu (napr. Orvieto, Viterbo, Tarquinia, Cerveteri). Museo Villa Giulia Roma a Museo archeologico nazionale dell´Umbria.
– podoba etruského chrámu: relácie a odlišnosti v porovnaní s Grékmi, relácie a odlišnosti v porovnaní s Rimanmi,
– nástenné maliarstvo v hrobkách (Tarquinia, Cerveteri),
– archaické sochárstvo etruskej kultúry (terakotové sarkofágy a pod.)

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

– známe diela bronzového sochárstva (Mars z Todi, Chyméra z Florencie, Kapitolská vlčica),
Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 2.
2. KELLER, Werner: Etruskové. Praha: Orbis, 1974.

11. Rímska architektúra neskorej republiky a cisárstva: medzi tradíciou a inováciou. Východiská, podiel gréckej a etruskej výtvarnej tradície na formovanie znakov rímskej architektúry, ciele, organizácia a efektivita práce, nové materiály, novinky v konštrukcii: rímsky pravý oblúk, valená klenba, krížová klenba, kupola nad kruhovým pôdorysom), typy stavieb:
– chrám: pôdorysné, koncepčné a konštrukčné inovácie, relácie a odlišnosti s gréckymi a etruskými chrámami,
– fórum a jeho verejné budovy, bazilika (Maxentiova bazilika), Trajánova tržnica + víťazné oblúky, oslavné stĺpy,
– paláce: Palatínsky palác v Ríme, Neronov Zlatý dom v Ríme, Diokleciánov palác v Splite,
– obytné priestory: insula, vila urbana, vila suburbana, vila rustica,
– performačné priestory: divadlo (relácie a odlišnosti medzi grécky a rímskym priestorom), cirkus, aréna (amfiteáter), odeón a pod.
– veľké inžinierske stavby: termy, cesty, mosty atď.
Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 2.
2. ELSNER, Jaś: The Art of the Roman Empire: 100-450 AD. Oxford University Press, 2018.
3. ZAMAROVSKÝ, Vojtech: Dejiny písané Rímom. Bratislava: Mladé letá, 1988.
4. CASSON, Hugh (edit.): Dějiny architektury. Praha: Odeon, 1990.
5. HOLLIS, Edward: Skrytý život budov. Praha: Slovart, 2012.
6. PELIKÁN, Oldřich: Slovensko a rímske impérium. Bratislava: SVKL, 1960.

12. Pamiatky rímskych provincií a ich susedov: limes Romanus, rímske pamiatky na strednom Dunaji, rímska provinčná architektúra v Británii, Afrike a Ázii. Hodvábna cesta.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Literatúra k téme „Rímske pamiatky na strednom Dunaji“:

1. PELIKÁN, Oldřich: Slovensko a rímske impérium. Bratislava: SVKL, 1960.
2. MUSILOVÁ, Margaréta – TURČAN, Vladimír: Rímske pamiatky na strednom Dunaji: Od Vindobony po Aquincum. Bratislava: Nadácia pre záchranu kultúrneho dedičstva. 2010.
3. MANNOVÁ, Elena: Krátke dejiny Slovenska. Bratislava: AEPress, 2004.
4. ĎURICA, Milan Stanislav: Dejiny Slovenska a Slovákov v časovej následnosti faktov dvoch tisícročí. Bratislava: Lúč, 2021.

Literatúra k téme „Hodvábna cesta“:

1. LIŠČÁK, Vladimír: Čína: Dobrodružství Hedvábné cesty (Po stopách styků Východ – Západ). Praha: Set Out, 2000.
2. FRANKOPAN, Peter: Hedvábné stezky. Praha: Vyšehrad, 2024.
3. Hodvábna cesta Marca Pala: Talian na dvore Kublajchána. Bratislava: SPN, 2012.

13. Rímske sochárstvo: monumentálne sochárstvo, voľné sochy, reliéfne sochárstvo (oslavné stĺpy, Ara Pacis Augustae), podoby rímskeho portrétu, sarkofágy s pohanskými námetmi.
Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 3.
2. ELSNER, Jaś: The Art of the Roman Empire: 100-450 AD. Oxford University Press, 2018
3. THIELE, Carmela: Sochařství. Brno: Computer Press, 2004.
4. DUBY, Georges – DAVAL, Jean-Luc: Sculpture: From Antiquity to the Present Day. Los Angeles: Taschen America, 2013.

14. Rímske maliarstvo: enkaustika, freska a mozaika ako médium rímskeho maliarstva. Iluzionizmus a realizmus v rímskej maľbe. štyri pompejské štýly. Príklady z múzeí v Taliansku, Turecku a pod.

Literatúra:

1. RANIERI PANETTA, Marisa: Pompeje: Historie, život a umění zmizelého

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

města. Dobřejovice: Rebo Productions, 2005.
2. GIUNTOLI, Stefano. Umění a historie Pompejí. Firenze: Bonechi, 1996.
3. SERGEJENKOVÁ, M. J.: Pompeje. Praha: SNPL, 1953.
4. STIBRAL, Karel: Estetika přírody: K historii estetického oceňování krajiny. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2019.
5. HADOT, Pierre: Závoj Isidin: Esej o dějinách ideje přírody. Praha: Vyšehrad, 2010.

Baletky v akcii = vzor prípravy na prvú skúšku...

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Druhý semester (umenie kresťanskej antiky a raného stredoveku)

15. Umenie kresťanskej antiky 1: najstaršie židovské a kresťanské nástenné maľby v meste Dura Europos (Sýria): východiská, relácie a odlišnosti. Kresťanstvo v kontexte spoločenského života v Rímskej ríši, východné kulty v Ríme, prenasledovania kresťanov, problém zobrazovania, najstaršie katakombové maľby v Ríme: Kalixtove a Prisciline katakomby. Význam pre vývoj kresťanskej ikonografie.

Literatúra:

1. BORDINO, Chiara (ed.): Teorie obrazu v raném křesťanství. Praha: Masarykova univerzita, 2020.
2. PIJOAN, José: Dejiny umenia 3.
3. ELSNER, Jaś: The Art of the Roman Empire: 100-450 AD. Oxford University Press, 2018.
4. BROWN, Peter: The World of Late Antiquity. London: Thames and Hudson, 2024.
5. NEES, Lawrence: Early Medieval Art. Oxford: Oxford University Press. 2002.
6. HALL, James: Slovník námětu a symbolu ve výtvarném umění. Praha, 2010.
7. STUDENÝ, Jaroslav: Křesťanské symboly. Olomouc 1992.

16. Umenie kresťanskej antiky 2: pohanské a kresťanské sarkofágy a ich význam pre vývoj kresťanskej ikonografie (pohanské motívy, motívy zo Starého a Nového zákona, predobrazy, námety súvisiace s Pašiami a ich spôsob zobrazovania).
Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 3.
2. NEES, Lawrence: Early Medieval Art. Oxford: Oxford University Press. 2002.
3. THIELE, Carmela: Sochařství. Brno: Computer Press, 2004.
4. DUBY, Georges – DAVAL, Jean-Luc: Sculpture: From Antiquity to the

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Present Day. Los Angeles: Taschen America, 2013.

17. Umenie kresťanskej antiky 3: Christus triumphans: Kultúrnohistorické a spoločenské udalosti v dejinách rímskej spoločnosti a ich dôsledky na výtvarné umenie: udelenie rímskeho štátneho občianstva všetkým obyvateľom impéria (rok 212), Milánsky edikt (313), zákaz pohanských kultov (380), rozdelenie Rímskej ríše (395). Najstaršia kresťanská monumentálna architektúra v Ríme a v Svätej Zemi. Problematika zobrazovania v rodiacom sa koncepte rímskeho katolicizmu.
Literatúra:

1. LASSUS, Jean: Ranokresťanské a byzantské umenia. Bratislava: Pallas, 1971.
2. ELSNER, Jaś: The Art of the Roman Empire: 100-450 AD. Oxford University Press, 2018
3. CLAUSS, Manfred: Konstantin Veliký : Římsky císař mezi pohanstvím a křesťanstvím. Praha: Vyšehrad, 2005.
4. BIRNBAUM, Vojtěch: O architektuře doby starokřesťanské. In: BIRNBAUM, Vojtěch: Vývojové zákonitosti v umění. Praha: Odeon, 1987, s. 144-164.
5. MARIUS VICTORINUS: O soupodstatnosti Trojice. Praha: Oikoymenh, 2006.

18. Kresťanské a pohanské umenie na Západe v 5. a 6. storočí:
– Sťahovanie národov (germánske kmene, Húni, niektoré slovanské kmene).
– Ravenna ako sídelné mesto rímskych cisárov a sídlo germánskeho kráľa Odoakera ostrogótskeho kráľa Theodoricha Veľkého. Učenci v Theodorichových službách: Cassiodorus: *Historia Gothorum* (*Dejiny Gótov.*), propaguje spojenie Gótov a Rimanov do jedného národa; Boëthius: *De consolatione philosophiae* (*Útecha z filozofie*)
– Fázy vývoja architektúry a mozaiky v Ravenne: rímske katolícke umenie, ostrogótske ariánske umenie a katolícke umenie z čias vlády východorímskeho cisára Justiniána: recepcie a transformácie, relácie a odlišnosti. Prvý zlatý vek kresťanskej mozaiky.
Literatúra k výtvarnému umeniu danej doby:

1. LASSUS, Jean: Ranokresťanské a byzantské umenia. Bratislava: Pallas, 1971.
2. BROWN, Peter: The World of Late Antiquity. London: Thames and Hudson, 2024.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

3. NEES, Lawrence: Early Medieval Art. Oxford: Oxford University Press. 2002.
4. DELL´ACQUA, Francesca – MAINOLDI, Ernesto Sergio: Presudo-Dionysius and Christian Visual Culture c. 500-900. Springer Nature Switzerland AG, 2020.
5. BUSTACCHINI, Gianfranco: Ravenna: Capital of Mosaic.
6. KIECOL, Daniel. Mosaic. Köln: Koenemann. 2019.

Literatúra k téme „sťahovanie národov“:

1. BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila: Stěhování národů. Praha: Vyšehrad, 2026.
2. CHROPOVSKÝ, Bohuslav: Slované. Praha: Orbis, 1989.
3. SATTIN, Anthony: Nomádi: Kočovníci, kteří změnili svět. Praha: Vyšehrad, 2024.
4. BARFIELD, Thomas: he Perilous Frontier: Nomadic Empires and China, 221 BC to AD. Hoboken (New Jersey): Wiley-Blackwell, 1992.
5. BATTY, Rogers: Rome and the Nomads: The Pontic-Danubian Realm in Antiquity. Oxford: Oxford University Press, 2008.
6. DRINKWATER, John: Fifth-Century Gaul: A Crisis of Identity? Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
7. GOFFARD, Walter: Narrators of Barbarian History (A.D. 550–800), The: Jordanes, Gregory of Tours, Bede, and Paul the Deacon. Notre Dame (Indiana): University of Notre Dame Press, 2005.

Literatúra k téme „Attila a Húni“:

1. ATTILA: Exhibition the Hungarian Narional Museum (23. 1.-12. 7. 2026). Budapest: HNM, 2026.
2. HYUN JIN KIM: The Huns. 2015.
3. MAAS, Michael: The Cambridge Companion to the Age of Attila. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
4. MAN, John: Attila: Barbarský kráľ, ktorý vyzval na súboj Rím. Bratislava: Slovart, 2007.
5. ALTHEIM, Franz: Geschichte der Hunnen 1-5.
6. THOMSON, A. E.: The Huns. Hoboken (New Jersey): Wiley-Blackwell, 1996.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Literatúra k téme „Germáni“:

1. KUNZL, Ernst: Germáni: Tajemné národy ze severu. Praha: Vyšehrad, 2019.
2. SCHLETTE, Friedrich: Germáni. Praha: Orbis, 1977.
3. CHRISTIE, Neil: The Lombards. Hoboken (New Jersey): Wiley-Blackwell, 1999.
4. HEATHER, Peter: The Goths. Hoboken (New Jersey): Wiley-Blackwell, 1998.
5. BOËTHIUS: Poslední Říman. Praha: Vyšehrad, 1981.
6. CASSIODORUS: Historia Gothorum (Dejiny Gótov, 12 kn.), 526-533 /propaguje spojenie Gótov a Rimanov do jedného národa.
7. ŘEHOŘ Z TOURSU: O boji králů a údělu spravedlivých: Kronika Franků (Dějiny v deseti knihách). Praha: Odeon, 1986.
8. PROKOPIOS Z KAISAREIE: Válka s Peršany a Vandaly. Praha: Odeon, 1985.

19. Prvý zlatý vek umenia Východorímskej ríše po roku 529: vzťah panovníckej moci a Cirkvi, výtvarné vplyvy okolitých území („východné“ a „západné“ prvky v byzantskom umení). Princípy kupolovej architektúry nad pravouhlým pôdorysom (chrám Hagia Sofia). Budovy s viacerými kupolami a ich miesto v dejinách katolíckej architektúry (chrám svätých apoštolov v Konštantínopole, chrám sv. Marca v Benátkach, chrám sv. Antona v Padove a kostoly v Okcitánsku), pravoslávnej architektúry (príklady z Ruska, Ukrajiny a pod.) a islamskej architektúry (Veľká mešita, Modrá mešita, Sulejmanova mešita a pod.).

Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 3.
2. LASSUS, Jean: Ranokresťanské a byzantské umenia. Bratislava: Pallas, 1971.
3. TALBOT-RICE, David: Byzantské umenie. Bratislava: Tatran, 1968.
4. MEIER, Mischa: Justinián. Život a vláda východořímského císaře. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009.
5. SCHREINER, Peter: Konstantinopol : Dějiny a archeologie. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012.
6. DOSTÁLOVÁ, Růžena. Byzantská vzdělanost. Vyšehrad: Praha, 1990. 415s.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

7. ZÁSTĚROVÁ, Bohumila a kol.: Dějiny Byzance. Praha: Academia, 1992.
8. DELL´ACQUA, Francesca – MAINOLDI, Ernesto Sergio: Presudo-Dionysius and Christian Visual Culture c. 500-900. Springer Nature Switzerland AG, 2020.
9. PROKOPIOS Z KAISAREIE: Válka s Peršany a Vandaly. Praha: Odeon, 1985.
10. PIGULEVSKÁ, Nina: Syrská středověká kultura. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2022.

20. Zrod západného mníšstva: Benedikt z Nursie: pretvorenie východného modelu pustovníctva na západný model kláštorného komunitného života. Vzťah k antickej tradícii, zachovanie písomného a intelektuálneho dedičstva antiky. Zrod myšlienky kláštornej budovy: typológia priestoru stredovekého kláštora (kláštorný kostol, rajský dvor s ambitom, kapitulná sieň, refektár, dormitórium, hospic, scriptórium dielňa, kláštorné záhrady...).

Literatúra:

1. Benedikt z Nursie: Řehole benediktova / Regula Benedicti. Praha: Benediktínské arciopatství, 1998.
2. HEER, Friedrich: Evropské duchovní dějiny. Praha: Vyšehrad, 2014.
3. JIRÁSKO, Luděk: Církevní řády a kongregace v zemích českých. Praha: Fénix, 1991.
4. HOPPIN, Richard: Hudba stredoveku. Bratislava: Hudobné centrum, 2007.

21. Zrod pápežského primátu: Gregor Veľký a jeho reformy. Zrod pápežského primátu. Pontifex maximus. Koncept univerzalizmu kresťanského sveta.

Literatúra k téme pápežstvo:

1. OLEXÁK, Peter: Stručná história vzťahov cikrvi a štátu. Society for Human studies, 2022.
2. GELMI, Josef: Papežové: Od svatého Petra po Jana Pavla II. Praha: Mladá fronta, 1994.
3. SCHATZ, Klaus: Dějiny papežského primátu. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002.
4. SCHATZ, Klaus: Všeobecné koncily: Ohniska církevních dějin. Brno:

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014.
5. SV. GREGOR VEĽKÝ: Pastoračné pravidlá. Bratislava: Lúč, 2024.
6. SV: GREGOR VEĽKÝ: Dialógy (Kniha druhá).

Literatúra k téme cirkevných dejín:

1. KRONIKA KŘESŤANSTVÍ. Praha: Fortuna Print,1998.
2. ŠPIRKO, Jozef: Cirkevné dejiny I.-II. Martin: Neografia, 1943.
3. FRANZEN, August: Malé dějiny církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.
4. JOHNSON, Paul: Dějiny křesťanství. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999.
5. MARTY, Martin: Křesťanský svět: Celosvétové dějiny křěsťanství. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. /slovensky: MARTY, Martin E: Kresťanský svet: Stručná história. Bratislava: Slovart, 2012.
6. KÜNG, Hans: Katolícka cirkev. Bratislava: Slovart, 2003.
7. WOODS, Thomas E. Jr.: Jak katolické cirkev budovala západní civilizaci. Praha: Rec claritatis, 2018.

Literatúra k téme kresťanského myslenia:

1. BEINERT, Wolfgang: Malé dějiny křesťanského myšlení. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012.
2. LANE, Tony: Dějiny křesťanského myšlení. Praha: Návrat domů, 1996.
3. ADAM, Adolf: Liturgický rok: Historický vývoj a současná praxe. Praha: Vyšehrad, 1998.
4. KÚTNIK ŠMÁLOV, Jozef: Kresťanská kultúrna orientácia. Bratislava: Lúč, 2005.
5. RATZINGER, Joseph: Duch liturgie. Bratislava: Dobrá kniha, 2005.
6. WATTS, Alan W.: Mýtus a rituál v křesťanství. Praha: Pragma, 1993.

22. Predrománske umenie: Vizigóti v Hispánii: vzťah Vizigótov ku kultúre starovekého Ríma. Kmeňová sobášna politika a jej vzťah k rímskej aristokracii (Galla Placidia). Presídlenie do Hispánie a Gálie, konflikty s Frankami. Vizigótske kráľovstvo v Hispánii po roku 418. Najstaršie zachované kostoly zo 6. storočia (kostol San Juan de Baňos de Cerrato, kostol San Pedro de la Nave, Ermita de Santa Maria (Quinntanilla de las Viňas), kostol de Santa Comba a pod.). Najdôležitejšie odlišnosti

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

od rímskych východísk a znaky rodiaceho sa románskeho slohu: krížový pôdorys kostola, pravouhlo ukončené apsidy, knižná maľba a celostránkové ilustrácie (Ashburnhamov Pentateuch), umelecké remeslo: krížiky, spony a votívne koruny (poklad z Guarrazare, poklad z Torredonjimeno). Proces barbarizácie: vizigótske „kompozitné“ hlavice (rezignácia na realizmus antického sveta) a tvarové zmeny rímskeho oblúku (podkovový oblúk, trojúrovňový oblúk, oblúk v tvare oslieho chrbta).
Literatúra:

1. PIJOAN, José: Dejiny umenia 3.
2. UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska. Praha: Lidové noviny. 2007.
3. ŠTĚPÁNEK, Pavel: Španělské umění od Altamiry po Picassa. Praha: Karolinum. 2018.
4. FERNÁNDEZ, Damián (edit.): Rome and Byzantium in the Visigothic Kingdom. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2023.
5. HEATHER, Peter: The Goths. Hoboken (New Jersey): Wiley-Blackwell, 1998.
6. BOËTHIUS: Poslední Říman. Praha: Vyšehrad, 1981.
7. CASSIODORUS: *Historia Gothorum* (*Dejiny Gótov, 12 kn.*), 526-533 /propaguje spojenie Gótov a Rimanov do jedného národa.

23. Umenie predislamskej Perzie: Geografický a kultúrny priestor starovekej Perzie (Iránu), chronologické vymedzenie, pramene poznania (archeológia, reliéfy, textové pramene, numizmatika), vzťahy s Mezopotámiou, Anatóliou a Strednou Áziou. Protohistorické kultúry Iránskej vysočiny, elamské umenie, umenie Médskej ríše, achajmenovské umenie, helenistické obdobie v Perzii, dobytie Perzie Alexandrom, parthské umenie, sásánovské umenie. Náboženstvo a symbolika v predislamskom umení (náboženstvo zoroastrizmu, symbolika ohňa, kráľ ako božský reprezentant, mytologické motívy)

Literatúra:

1. KLÍMA, Otakar: Sláva a pád starého Íránu. Praha: Orbis, 1977.
2. AXWORTHY, Michael: Dějiny Íránu. Praha: Lidové noviny, 2022.
3. STIERLIN, Henri: Starověká Persie. Praha: Universum, 2007.
4. BEČKA, Jiří: Hledání pravdy a krásy: Antologie perské literatury. Praha: DharmaGaia, 2005.

24. Islamské umenie na Východe: základné znaky islamského umenia, časové a

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

geografické vymedzenie, politické a náboženské pomery a ich vplyv na výtvarnú produkciu, podoby stavieb, podoby sakrálnych priestorov, lokality islamského umenia na Východe. Dôležité pojmy: sultán, emír, velevezír, vezír, kalíf, mufty, kádí a pod. Princípy zobrazovania.

Literatúra:

1. KORÁN: Preklad do slovenského jazyka. Ružomberok: Epos, 2014.
2. IBN ISHÁK: život Muhammada, posla Božieho + IBN CHALLIKÁN: Zprávy o synoch času. Bratislava: Tatran, 1967.
3. HATTSTEIN, Markus – DELIUS, Peter. Islám: Umění a architektura. Praha: Slovart. 2007.
4. GRUBE, Ernst J.: Islamské umenie. Bratislava: Pallas, 1973.
5. HILLENBRAND, Carol: Islám: Historie, současnost a perspektivy. Praha: Paseka, 2017.
6. MENDEL, Miloš: Muslimové a jejich svět. Praha: Dingir, 2018.
7. FLETCHER, Richard A.: Kříž a půlměsíc: Křesťanství a islám od Muhammada po reformaci. Praha: Mladá fronta, 2004.
8. ROUX, Jean-Paul: Střet náboženství: Dlouhá válka mezi islámem a křesťanstvím (7. až 21. století). Praha: Rybka Publishers, 2015.
9. WHEATCROFT, Andrew: Nevěřící: Střety kresťanstva s islámem v letech 638-2002. Praha: BB/art, 2006.
10. KAJKÁ´ÚS: Kniha rád. Bratislava: Nestor, 1999.

25. Islamské umenie na Západe 1: základné znaky islamského umenia, časové a geografické vymedzenie, politické a náboženské pomery a ich vplyv na výtvarnú produkciu.
Sakrálny priestor: mešita, mihráb (nika v mešite), minbar (stupienok na piatočnú modlitbu), minaret (veža, súčasť mešity), medresa (náboženská škola).
Svetské stavby: alcazar (kráľovský palác), alcazaba (pevnosti), hamam (kúpele).
Princípy zobrazovania. Španielske plateresco.
Lokality islamského umenia v Al-Andalus (Cordóba, Sevilla, Málaga, Granada).
Mozarabi, moriskovia, mudejarovia.

Literatúra:

1. BRETT, Michael: Mauri (Islam na západe). Bratislava: Tatran, 1989.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

2. HATTSTEIN, Markus – DELIUS, Peter: Islám: Umění a architektura: Praha: Slovart, 2006.
3. GRUBE, Ernst J.: Islamské umenie. Bratislava: Pallas, 1973.
4. ROBINSON, Francis: Svět islámu. Praha: Knižný klub, 1996.
5. MENDEL, Miloš: Muslimové a jejich svět. Praha: Dingir, 2018.
6. FLETCHER, Richard A.: Kříž a půlměsíc: Křesťanství a islám od Muhammada po reformaci. Praha: Mladá fronta, 2004.
7. PIJOAN, José: Dejiny umenia 3., kapitola 8.
8. PIJOAN, José: Dejiny umenia 4., kapitola 8.

26. Predrománske umenie 2: Samova ríša: pravlasť Slovanov, slovanská mytológia, etnogenéza Slovenov, teórie o pôvode Slovenov (miesto Slovenov v pôvodnom obyvateľstve Podunajskej civilizácie alebo príchod Slovenov do Karpatskej kotliny v rámci sťahovania národov?), dominantné náboženstvo v Samovej ríši, spolužitie Slovenov s Avarmi, bitka pri Wogastisburgu (631-632), Fredegarova kronika (624-658) a jej význam pre naše dejiny.

Literatúra (Slovania všeobecne):

1. CHROPOVSKÝ, Bohuslav: Slované. Praha: Orbis, 1989.
2. DYNDA, Jiří: Bohové a bohyně starých Slovanů. Praha: Vyšehrad, 2025.
3. VÁŇA, Zdeněk, Svět slovanských bohů a démonů. Praha: Panorama. 1990.
4. GIEYSZTOR, Aleksander: Mytologie Slovanů. Praha: Argo. 2020.
5. TULAJEV, Pavel Slovania. Bratislava: Nitrava, 2020.

Literatúra (slovenské dejiny a umenie):

1. KUČERA, Matúš: Slovenské dejiny 1: Od príchodu Slovanov do roku 1526. Bratislava: Slovenské literárne centrum, 2008.
2. ĎURICA, Milan Stanislav: Dejiny Slovenska a Slovákov v časovej následnosti faktov dvoch tisícročí. Bratislava: Lúč, 2021.
3. MANNOVÁ, Elena: Krátke dejiny Slovenska. Bratislava: AEPress, 2004.
4. KUČERA, Matúš: Postavy Veľkomoravskej histórie. Bratislava: perfekt, 2007.
5. Fredegarovy kroniky: Čtvrtá kniha – Pokračování. Praha: Argo. 2020.
6. GERÁT, Ivan a kol.: Umenie na Slovensku: Stručné dejiny obrazov.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Bratislava: Slovart, 2009.

27. Umenie Byzantskej ríše v 7. až 9. storočí: Rozpad Východorímskej ríše a zrod Byzantskej ríše po bitke pri Konštantínopolo v roku 626 (tzv. posledná bitka antiky). Storočie zápasu o ikonu 726-843: obrazoborectvo, ikony, typológia zobrazení (Kristus, Matka Božia, svätci, veraikon atď.).

Literatúra:

1. HURBANIČ, Martin: Konstantinopol 626: Poslední bitva antiky. Praha: Academia, 2016.
2. AVENARIUS, Alexander: Byzantský ikonoklazmus 726-843: Storočie zápasu o ikonu. Bratislava: Veda, 1998.
3. BESANÇON, Alain: Zakázaný obraz. Brno: Barrister & Principal, 2013.
4. Svatý Jan Damascenský: Řeči na obranu obrazů. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012.
5. MYSLIVEC, Josef: Ikona. Praha: Vyšehrad, 1947.
6. TKÁČ, Štefan: Ikony zo zbierok 16.-19. storočia na severovýchodnom Slovensku. Bratislava: Tatran, 1980.
7. FRICKÝ, Alexander: Ikony z východného Slovenska. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1971.
8. SENDLER, Egon: Byzantské ikony Božej Matky. Bratislava: Vydavateľstvo Oto Németh, 2006.
9. SENDLER, Egon: Tajomstvá Krista: Ikony veľkých Pánových sviatkov. Bratislava: Vydavateľavo Oto Németh, 2008.

28. Kultúra európskej knihy

Literatúra (dejiny kníh a knižníc):

1. CEJPEK, Jiří a kol: Dějiny knihoven a knihovnictví. Praha: Karolinum, 2002.
2. KNEIDL, Pravoslav: Z historie evropské knihy: Po stopách knih, knihtisku a knihoven. Praha: Svoboda, 1989.
3. MODRÁ KRV, TLAČIARENSKÁ ČERŇ: Šľachtické knižnice 1500-1700. Martin: Sloveská národná knižnica, 2005.

Literatúra (knižná maľba):

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

1. WALTHER, Ingo F. – WOLF, Norbert: Masterpieces of Illumination: The world´s most beautiful illuminated manuscripts from 400 to 1600. Koln: Taschen, 2005.
2. NAJKRAJŠIE BIBLIE. Bratislava: Slovart, 2009.
3. GUNTHEROVÁ, Alžbeta – MIŠIANIK, Ján: Stredoveké knižná maľba na Slovensku. Bratislava: Tatran, 1977.
4. KUČERA, Matúš: Kalendár Jána z Lefantoviec. Martin: Matica slovenská, 2002.
5. KRÁSA, Josef: Rukopisy Václava IV. Praha: Odeon, 1974.
6. URBÁNKOVÁ, Emma – STEJSKAL, Karel: Pasionál abatyše Kunjuty. Praha: Odeon, 1975.

Literatúra (knižná väzba):

1. HAMANOVÁ, Pavlína: Z dějin knižní vazby. Praha: orbis, 1959.

29. Umenie Vikingov: Geografický priestor severského sveta: Škandinávia (dnešné Nórsko, Švédsko, Dánsko). Chronologické vymedzenie vikingskej doby (cca 8.–11. storočie). Pôvodné kultúrne činnosti Vikingov: spracovanie kovov a ich vývoz, príčiny zmeny priorít a začiatok vikingskej expanzie (Lindisfarnský nájazd 793), spoločenská štruktúra vikingskej spoločnosti (jarli, bojovníci, remeselníci). Náboženské predstavy a mytológia a kult bohov (Odin, Thor, Freya).

Literatúra:

1. GRAHAM-CAMPBELL, James: Viking Art. London: Thames and Hudson, 2024.
2. BRONDSTED, Johannes: Vikingové: Sága tří staletí. Praha: Orbis, 1967.
3. BRENT, Peter: Sága Vikingov. Bratislava: Smena, 1982.

30. Predrománske umenie: cesta od raného umenia Frankov (5. storočie) k tzv. karolovskej renesancii (9. storočie): vzťah germánskych Frankov ku kultúre starovekého Ríma a inštitútu pápežstva, umenie Merovejcov, karolovská renesancia. Architektúra (falce, palácová kaplnka v Aachene), mozaika a freska v karolovskom prostredí, knižná maľba, monastická kultúra, znovuobnovenie benediktínskeho mníšskeho hnutia.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

Literatúra:

1. ŘEHOŘ Z TOURSU: O boji králů a údělu spravedlivých: Kronika Franků (dějiny v deseti knihách). Praha: Odeon, 1986.
2. HÄGERMANN, Dieter. Karel Veliký. Praha: Prostor, 2002.
3. KELLER, Hagen: Ottoni. Praha: Vyšehrad, 2004.
4. RAPP, Francis: Svatá říše římská národa německého. Praha: Paseka, 2007.
5. LE GOFF, Jacques: Kultura středověké Evropy. Praha : Odeon, 1991.
6. OLEXÁK, Peter: Stručná história vzťahov cirkvi a štátu. Ružomberok: Society for Human Studies, 2022.

31. Predrománske umenie na Slovensku: kontinuita so štátnym útvarom Samovej ríše, formy christianizácie, podiel kresťanstva na formovaní Moravského, Nitrianskeho a Blatenského kniežactva, časové a geografické vymedzenie jednotlivých fáz vývoja:
– (1) Nitrianske kniežatstvo: približne koniec 8. storočia až 833, samostatné slovanské kniežatstvo so sídlom v Nitre, najznámejší vládca: Pribina, 833 územie dobyl a pripojil k svojmu štátu Mojmír I., čím vznikol základ širšieho štátneho útvaru.
– (2) Veľká Morava: vznikla spojením Moravského kniežatstva a Nitrianskeho kniežatstva v 833, trvanie = posledné správy okolo roku 907. Politické pomery a ich vplyv na výtvarnú produkciu, podoby stavieb, podoby sakrálnych priestorov, lokality, veľkomoravský šperk atď. Niekedy sa obdobie vlády Svätopluka I. zvykne označovať ako:
– (3) Svätoplukova ríša: označenie pre najväčší rozsah Veľkej Moravy za vlády Svätopluka I. v rokoch 871 – 894 (v tomto období štát dosiahol najväčšiu územnú expanziu = dnešné Slovensko, Morava, Čechy, časť Panónie, Sliezska, Vislanska).

Literatúra:

1. CHMELÁR, Eduard: Rekonštrukcia slovenských dejín: Druhé, rozšírené vydanie. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 2022.
2. STEINHÜBEL, Ján: Nitrianske kniežatstvo. Budmerice: Rak, 2016.
3. KUČERA, Matúš: Slovenské dejiny 1: Od príchodu Slovanov do roku 1526. Bratislava: Slovenské literárne centrum, 2008.
4. KUČERA, Matúš: Postavy veľkomoravskej histórie. Martin: Osveta, 1992.
5. CHROPOVSKÝ, Bohuslav: Slované. Praha: Orbis, 1989.
6. MANNOVÁ, Elena: Krátke dejiny Slovenska. Bratislava: AEPress, 2004.

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

7. ĎURICA, Milan Stanislav: Dejiny Slovenska a Slovákov v časovej následnosti faktov dvoch tisícročí. Bratislava: Lúč, 2021.
8. AVENARIUS, Alexander: Byzantská kultúra v slovanskom prostredí v VI. – XII. storočí: k problému recepcie a transformácie. Bratislava: Veda, 1992.
9. DEKAN, Ján: Veľká Morava: Doba a umenie. Bratislava: Tatran, 1979.
10. SLIVKA, Michal: Uctievanie svätých na Slovensku (K problematike výskumu patrocínií). In: SLIVKA, Michal: Pohľady do stredovekých dejín Slovenska. Martin: Matica slovenská, 2013, s. 97-134.

32. Predrománske umenie: Umenie Normanov: pôvod Normanov zo severnej Európy – vikingské kmene zo Škandinávie, Vikingovia a ich expanzia (8.–11. storočie). Založenie Normandie roku 911 (dohoda medzi Rollo a Karol III. Jednoduchý). Christianizácia Normanov a postupná integrácia do západoeurópskej kultúry. Normanské výboje: (1) dobytie Anglicka (1066) a (2) južnej Itálie a Sicílie. Kultúrne zdroje normanského umenia: byzantské a islamské vplyvy (najmä na Sicílii), vikingská ornamentika a zoomorfné motívy, karolínske a ottonské umenie, anglosaská tradícia.

Literatúra:

1. HASKINS, Charles Homer: Normani v evropských dějinách. Praha H and H, 2008.
2. ACKROYD, Peter: Albion: Kořeny anglické imaginace. Praha: BB art, 2004.

33. Predrománske umenie: Ottonské umenie 10 a 11. storočia: kultúrne nadviazanie na program karolovskej renesancie, reprezentatívne umenie cisárskeho dvora Svätej ríše rímskej.

Literatúra:

1. KELLER, Hagen: Ottoni. Praha: Vyšehrad, 2004.
2. BIRNBAUM, Vojtěch: Románska renesance koncem středověku. In: BIRNBAUM, Vojtěch: Vývojové zákonitosti v umění. Praha: Odeon, 1987, s. 9-23.
3. RAPP, Francis: Svatá říše římská národa německého. Praha: Paseka, 2007.
4. KRIEGER, Karl-Friedrich a kol.: Dějiny Německa. Praha: Lidové noviny,

© Tomáš Surý 2006-2026 Copyrighted Material

2004.
5. OLEXÁK, Peter: Stručná história vzťahov cirkvi a štátu. Ružomberok: Society for Human Studies, 2022.

Jednoducho „ľudovkári“...

Copyrighted Material: © doc. PhDr. Tomáš Surý, ArtD. 2006-2026
(predmet vyučujem od 2010/2011)

aktualizované 21. 9. 2026